

DIALOG KRING KOMMUNALT KULTURMILJÖARBETE I MARKARYDS KOMMUN 17 OKTOBER 2018

SYFTE

Länsstyrelsen besöker Markaryds kommun för dialog om det kommunala kulturmiljöarbetet med målsättningen att öka förståelsen för kulturmiljön som faktor för tillväxt och utveckling. Genom information, inspiration och workshops ska mötet bidra till bättre samverkan kring kulturmiljöfrågor och till bättre kommunikation mellan och inom organisationer.

PROGRAM

- 09:00 Registrering och kaffe/te
- 09:15 Introduktion
- Information från Länsstyrelsen
- Inspirationsföredrag: Kulturmiljöer som resurs, Landskrona stad
- Samtal utifrån fyra teman:
1. Rollfördelning och antikvarisk kompetens
 2. Kulturmiljöer och besöksnäring
 3. Kommunalt kulturmiljöprogram
 4. Kulturmiljöer i planering och exploatering
- Summering av förmiddagen
- 12:30 Mötet slut

REGISTRERING

37 deltagare (16 kvinnor och 21 män; 43 % resp. 57 %)

Från Markaryds kommun deltog 20 politiker och 9 tjänstepersoner.

Från Länsstyrelsen deltog 6 personer (tre från Kulturmiljö, två från Hållbar samhällsplanering samt enhetschef Samhällsutvecklingsenheten).

Region Kronoberg deltog med en representant.

En föredragshållare från Landskrona stad.

Foto: Daniel Frank, Markaryds kommun

INTRODUKTION

INLEDNING – VARFÖR ÄR VI HÄR IDAG?

Länsantikvarie Heidi Vassi, Länsstyrelsen

I februari 2017 presenterade regeringen propositionen Kulturarvpolitik (prop. 2016/17:116). Den innebär en samlad kulturarvspolitik och ett stärkt kulturmiljöarbete, bland annat har tio centrala myndigheter fått i uppgift att ta fram vägledande strategier för kulturmiljöfrågor. Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling betonas, liksom att kulturarv är allas ansvar.

Man ska räkna med kulturarvet. Det är en resurs som bidrar till de tre hållbarhetsaspekterna; till exempel bidrar besöksmålsutveckling till den ekonomiska aspekten, kulturlandskapets biologiska mångfald till miljöaspekten och möten mellan människor genom lokalt engagemang bidrar till den sociala aspekten. Det kan dock finnas konfliktytor mellan dimensionerna; till exempel kulturmiljöer längs vattendrag. Hållbarhet handlar om att försöka hitta en balans och att klara av avvägningen mellan olika intressen. Hållbar utveckling är en tvärspektoriell fråga och det har även

kulturmiljöarbetet blivit, vilket innebär att kulturmiljökompetens och samverkan är viktigt på alla nivåer.

Bostadsbyggandet är ett annat område där samverkan mellan olika aktörer och kulturhistorisk kompetens behövs. När nya områden behöver tas i anspråk, innebär det ofta att fornlämningar berörs och då går den arkeologiska processen igång. För kommuner är det viktigt att ta kontakt med Länsstyrelsen i ett tidigt skede för att reda ut förutsättningarna. Ges tillstånd till att fornlämning får tas bort, innebär det att den grävs ut och dokumenteras. Även om arkeologiska undersökningar bidrar med ny kunskap om historien, bör man alltid försöka att undvika ingrepp i en fornlämning.

Då kulturmiljöarbetet bidrar till hållbar samhällsutveckling finns det även en koppling till miljömålsarbetet. Goda exempel på åtgärdsarbete kulturmiljö/miljömål finns på länsstyrelsernas regionala sida kring miljömålsarbetet, RUS; bland annat rapporten *Välj och vraka!*

Riksantikvarieämbetet har överinseende inom kulturmiljöområdet och gör stickprov på arbetet hos kommuner och länsstyrelser. Undersökningar visar att det finns brister vid planering och byggande, att kommunernas avsaknad av antikvarisk kompetens innebär att kulturmiljöer inte tas om hand samt att många kommuner saknar kulturmiljöunderlag som stöd för sitt arbete.

Länkar

[Kulturarvpolitik \(prop. 2016/17:116\)](#)

[Riksantikvarieämbetets rapport *Räkna med kulturarvet – Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling* \(2017\)](#)

[Broschyren *Bygga och bevara: hur påverkar fornlämningar dina byggplaner?*](#)

[Riksantikvarieämbetets beskrivning av den arkeologiska processen](#)

[Länsstyrelserna Regional Utveckling & Samverkan i miljömålssystemet \(RUS\)](#)

[Länsstyrelsernas stöd *Välj och Vraka! Vägledning och goda exempel inom kulturmiljöarbetet*](#)

[Riksantikvarieämbetets rapport *Kulturvärden i planerings- och bygglovsprocesser – en utvärdering om kommuners förutsättningar för att ta hänsyn till kulturvärden* \(2017\)](#)

[Riksantikvarieämbetets rapport *Kulturvärden försvinner i byggprocessen – Intervjuer och aktgranskning av bygglovsärenden* \(2018\)](#)

Riksantikvarieämbetets rapport *Riksintressen i siffror – statistik över kulturmiljövårdens riksintressen (2017)*

BAKGRUND TILL LÄNSSTYRELSENS PROJEKT

Projektledare Catarina Nilsson, Länsstyrelsen

Kulturmiljö avser de avtryck som mänskliga aktiviteter genom tiderna har avsatt i den fysiska miljön. En kulturmiljö utgör ett sammanhang som kan innehålla föremål, ortnamn eller traditioner som är knutna till platsen.

Kulturmiljöarbete handlar om att skapa förutsättningar för människor att bevara, använda och utveckla kulturmiljöer. Dagens samhällsutveckling innebär att kulturmiljöarbetet behöver ses i ett vidare perspektiv än bara kommunernas fysiska planering. Andra kommunala verksamheter arbetar också med kulturmiljöer; till exempel besöksmålsutveckling, naturvård och fastighetsförvaltning. Detta innebär att kompetens och tvärspektoriell samverkan blir allt viktigare.

Enligt Miljöbalken 3 kap kan ett område utses till riksintresse för kulturmiljövården om det innehåller värden och uttryck som speglar ett eller flera skeenden i landets historia. Riksintressena är mycket varierande till såväl storlek som kulturhistoriskt innehåll; till exempel bruksmiljöer, stadskärnor, äldre brukningslandskap och efterkrigstidens bebyggelse. Den kommunala översiktsplanen har en viktig roll vid tillämpningen av reglerna om riksintressen. Det är det plandokument där bland annat riksintressen ska redovisas och kommunens bedömning av hur riksintressena ska tillgodoses ska anges.

Det finns flera utgångspunkter till Länsstyrelsens projekt med att främja det kommunala kulturmiljöarbetet i Kronobergs län:

- Regeringsuppdrag i Länsstyrelsens regleringsbrev
- Nationella kulturpolitiska mål (2009)
- Nationella kulturmiljömål (2014)
- Riksantikvarieämbetets vision till 2030 (2016)
- Förnyat kulturmiljöarbete – Kulturmiljöstrategi för Kronobergs län 2016–2020
- Handlingsplan 2016–2020 för att främja kommunalt kulturmiljöarbete i Kronobergs län

Länsstyrelsens regeringsuppdrag är att arbeta för de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer samt att främja kommunernas kulturmiljöarbete.

De nationella kulturmiljömålen ska främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Riksantikvarieämbetet har tagit fram en vision för kulturmiljöarbetet till år 2030: Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige.

Kulturmiljöstrategin för Kronobergs län 2016–2020 lägger grunden för hur länets kulturmiljöarbete ska utvecklas och förnyas. Den utgår från de nationella kulturmiljömålen och innehåller tre målbilder: breddad syn på småländskt kulturarv, kulturmiljöer utvecklas hållbart och upprätthålla levande dialog mellan aktörer.

Parallellt med arbetet med den nya kulturmiljöstrategin togs en handlingsplan för att främja kommunalt kulturmiljöarbete under perioden 2016–2020 fram. Handlingsplanen, som fastställdes i april 2016, innehåller åtgärder inom tre områden där kommunerna har identifierat utmaningar och behov: förtydliga roller och utbyta erfarenheter, öka kompetens och sprida information samt komplettera kunskapsunderlag. Det finns åtta åtgärder i handlingsplanen. Dagens dialogmöte är åtgärden A1. Ta fram ett dialogverktyg för kommunalt kulturmiljöarbete.

Länk

[Länsstyrelsens arbete för att främja kommunalt kulturmiljöarbete](#)

INFORMATION FRÅN LÄNSSTYRELSEN

Vid dialogmötena ingår det också att Länsstyrelsen informerar om tre andra åtgärder som finns med i handlingsplanen: Kartläggning av kulturmiljöunderlag, möjligheten att söka bidrag till kunskapsunderlag och så vill Länsstyrelsen uppmuntra kommunerna att använda en checklista för inkludering.

KARTLÄGGNING AV KULTURMILJÖUNDERLAG

Målsättningen är att öka kunskapen om kunskapsunderlag.

Kartläggningen genomfördes mellan december 2016 och juni 2017, då länets kommuner besöktes. Som utgångspunkt användes en kartläggning av byggnadsinventeringar som Länsstyrelsen gjorde 2004 och den skickades ut innan besöket. Vid projektledarens besök hos kommunen tittade vi först på listan från 2004 och pratade därefter om vad som har tillkommit sedan dess, om det finns underlag som behöver uppdateras och om det är något kunskapsunderlag som saknas.

Reflektion kring kunskapsunderlag i Markaryd kommun:

- De äldre inventeringarna används inte och flera av dem hittades inte inför kartläggningsbesöket.
- Exempel på underlag som har tillkommit är en sammanställning av q-märkta byggnader inom Markaryds kommun som gjordes 2012 och två antikvariska förundersökningar (Markaryds station 2012 och Hagaskolan 2016).
- Exempel på underlag som saknas är kommunalt kulturmiljöprogram.

EKONOMISKT BIDRAG

Genom *Förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer* [kulturmiljövårdsanslaget] finns det möjlighet att ansöka om ekonomiskt bidrag för att bevara, utveckla och använda kulturmiljöer. Enligt 9§ i förordningen finns det möjlighet att ge bidrag till "generella eller riktade regionala och kommunala kunskapsunderlag som syftar till att ta till vara kulturhistoriska värden i samhällsplaneringen". Bidraget söks hos Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ställer krav för att bevilja bidrag till kunskapsunderlag, som att underlaget ska:

- vara metodutvecklande
- fylla en funktion och vara till nytta för kommunen
- bli officiellt antaget i kommunen
- tas fram av personer med adekvat kompetens

Kravet på att det ska vara metodutvecklande ställer Länsstyrelsen för att vi inte kan finansiera "traditionella" byggnadsinventeringar eller kulturmiljöprogram, som många kommuner tagit fram sedan 1980-talet. Länsstyrelsen anser att det är av betydelse att framtaget material verkligen får betydelse i den kommunala planeringen, det vill säga att det är ändamålsenligt. Med metodutvecklande anser vi därmed att det krävs ett nytänk kring upplägg. Metodutveckling kan till exempel handla om hur man förmedlar innehållet, hur man involverar boende och besökare i

processen. I det metodutvecklande ska finnas ett lärande för kommunen och/eller för andra kommuner. Det kan sammanfattningsvis därmed vara kring själva processen att ta fram kulturmiljöprogrammet, presentationen eller i inventerings- och värderingsarbetet.

Några andra saker att tänka på inför en ansökan om bidrag:

- Åtgärden får inte ha påbörjats före Länsstyrelsens beslut.
- Etappindela projekt/åtgärd som pågår mer än ett kalenderår.
- Redovisa kostnadsbild och medfinansiering i ansökan.
- Eventuellt bidrag kan uppgå till maximalt 50 procent.
- Beslutet kan inte överklagas.
- Bidrag betalas ut i efterskott.

Länk

[Information om bidrag](#)

CHECKLISTA FÖR INKLUDERING

Inom Länsstyrelsernas mångfaldsarbete har en checklista för inkludering tagits fram. Målsättningen är att ta tillvara fler perspektiv i kulturmiljöarbetet. Checklistan är ingen mall utan en uppsättning av frågor, som ska hjälpa handläggaren att synliggöra vad ett inkluderande arbete innebär. Frågorna är uppdelade i fem grupper:

1. Synliggör språk och struktur
2. Synliggör kulturmiljön
3. Synliggör historiebruk
4. Synliggör mottagare och målgrupper
5. Uppföljning

Länsstyrelsen Kronoberg använder checklistan vid upphandlingar, exempelvis av vård- och underhållsplaner, då vi har bedömt att detta ger störst effekt. Det finns även planer på att införa det i ärendehandläggningen.

Länkar

[Checklista för inkluderande ärendehandläggning](#)

[Göra Sverige – en verktygslåda för arbete med kulturmiljöfrågor](#)

INSPIRATIONSFÖREDRAG: KULTURMILJÖER SOM RESURS

Stadsantikvarie Lena Hector, Landskrona stad

Landskrona har drygt 45 000 invånare och betecknas som en industristad. Staden har medeltida anor men endast en del av vägnätet finns bevarat. Citadellet är från 1500-talet. Det öppna landskapet präglas av vyer mot havet, bybildningar, fornlämningar och rester av skifteslandskapet.

Lena är placerad på Landskrona museum och är remissinstans för plan- och byggfrågor. Hon deltar i Stadsbyggnadskontorets veckomöten, lämnar antikvariska underlag till detaljplaner och tar fram förslag till skydds- och varsamhetsbestämmelser.

- Ny översiktsplan 2016 – ”Förvalta kulturarvet” är en av fem övergripande strategier och det finns ett kapitel om kulturmiljövård
- Bevaringsplaner
- Riktlinjer för kulturhistoriskt värdefulla områden
- Ven – områdesbestämmelser med fokus på kulturarv, landskapsbildskydd
- Detaljplan med bevarandefokus; skydds- och varsamhetsbestämmelser
- Kommunen har sökt pengar för att ta fram ett nytt kulturmiljöprogram
 - Inspirerade av Höganäs kommun, som har tagit fram ett digitaliserat, kartbaserat program ”Kulturmiljöwebben”
- De nationella kulturmiljömålen lyfter bland annat fram människors delaktighet
- Stadsvandringar
- Stadsbyggnadskvällar
- Det byggs mycket i kommunen, bland annat ett stort projekt norr om Borstahusen
- Aktiviteter på Kulturarvsdagen 8/9
- ”Kulturmiljö behöver människor och människor behöver kulturmiljö.”
- ”Den kulturmiljö som ingen ser eller bryr sig om lever farligt.”
- Infill-projekt – Townhouse 2009
 - Väcker känslor, både negativa och positiva
 - Har vunnit flera priser
- Boken *Arkitektur i Landskrona* och arkitekturutställningen *Ritat – arkitektur för Landskrona*
- Gamla byggnader med nya verksamheter – Landskrona gamla järnvägsstation, Fröfabriken
- Konsthallen

- Landskrona Fotofestival
- Det gröna kulturarvet – koloniområden, museikoloni, lekutställningen *Trädgårdslandet*
- En klar majoritet tycker det är viktigt att bevara kulturmiljöer och är beredda att betala mer för att bo i sådana miljöer.

Avslutande råd: Allting bygger på kunskap och intresse. Börja med att förankra arbetet.

LÄNKAR

[Landskrona stad](#)

[Höganäs kommun](#)

SAMTALSPASS

Deltagarna delades in i fyra grupper som samtalade utifrån fyra teman:

1. Rollfördelning och antikvarisk kompetens
2. Kulturmiljöer och besöksnäring
3. Kommunalt kulturmiljöprogram
4. Kulturmiljöer i planering och exploatering

Till varje tema fanns en eller flera frågor för samtalet att utgå ifrån. Varje samtalspass var cirka 20 minuter långt. En politiker var samtalsledare och Länsstyrelsens personal dokumenterade.

TEMA 1. ROLLFÖRDELNING OCH ANTIKVARISK KOMPETENS

– Vilken roll har min organisation i kulturmiljöarbetet?

- Utbildnings- och kulturförvaltningen ser gärna att skolorna fick arbeta med Kulturarvet som tema. Rörligheten i kommunen ger ett behov av att lyfta kulturmiljöfrågorna. Timsås jubileumsfirande visade på ett stort intresse, viktigt att ta upp temat Kulturmiljö i skolarbetet som ett uttalat tema. Viktigt att börja tidigt med information till skolbarn för att bli medvetna om kulturmiljöer.
- Det finns många kulturmiljöer som skulle kunna utvecklas.
- Inom ÖP arbetet kommer man att ta fram områden kring vad som ska fångas upp och bevaras av de fysiska miljöerna. Dialogarbete krävs i alla orterna och en för landsbygden.
- Inflyttning till kommunen, finns ett intresse att belysa och berätta om kulturarvet och kulturmiljöer.
- Finns olika delar i kommunen med olika förutsättningar, de olika orterna.
- Vilken är Länsstyrelsens roll, behöver arkeologin alltid vara i fokus.

- Liten kunskap om Kulturmiljöarbetet. Har inte funnits på agendan i kommunen tidigare.
- Finns ett stort intresse om kommunens historia och kulturmiljöer men berättelserna har inte lyfts upp.
- I kommunen finns ett stort ideellt arbete som bedrivs men det syns inte och tas inte tillvara. Detta behöver kommunen ta tag i och framhävas mer.
- Dick Harrisson besökte kommunen med en föreläsning om intressanta historiska berättelser från kommunen.
- Ideella krafter har mycket att bidra med.
- Krävs en eldsjäl att driva frågorna och förutsättningar att samverka mellan flera förvaltningar.
- Tekniska förvaltningen och Utbildning, kultur och Fritidsförvaltningen behöver samverka kring kulturmiljöer.
- Goda ambassadörer för sin kommun och Markaryds intressanta posthistoria.
- Det immateriella kulturarvet finns men inte de fysiska miljöerna i stor omfattning, ett pärlband av berättelser.
- Skolan är en viktig ingång till kulturhistorisk kunskap. Läroplanen har minskat antal timmar historia som obligatoriskt ämne.
- Skarhult, barnens och kvinnornas historia vid orostider.
- Postrånet m m.
- Man bör bygga framtiden på historien.

- Saknas bevarandefrågor inom kommunen.
- Kulturmiljöer omfattar inte enbart det verkligt gamla. Det är även i det vardagliga där de största förändringarna sker, små men många förändringar.
- Inom utbildnings- och Kulturnämnden finns ett ansvarsområde.
- Inom Miljö-och bygg finns kulturmiljöfrågorna som ett ansvarsarbete.
- Kommunfullmäktige bör se till att kulturmiljöfrågorna finns tydliga.

- Kommunen behöver ta ställning till hur kulturmiljöarbetet bedrivs och vem som har ansvar för vad. Prioritera, ta fram en handlingsplan.
- Kulturmiljöarbetet behöver synliggöras.
- Kulturmiljöprogram kräver kompetens i arbetet.
- Många ideella organisationer arbetar med Markaryds historia och dokumenterar. Eldsjälar, ex vykortssamlingar, scanning av bildmaterial. Vad ska prioriteras. Regionen har medel till processledning vid uppstart.
- Amatörer och professionella. Hur förhåller man sig till varandra, behöver sorteras.

- Miljö- och bygg finns behov av ett Kulturmiljöprogram.
 - Tydliggöra vem som gör vad inom Kulturmiljöarbetet är av stor betydelse.
- Hur är antikvarisk kompetens av betydelse i det kommunala kulturmiljöarbetet?
- Finns inte i kommunen. Samverkan med andra kommuner en förutsättning.
 - Planarbetet finns de största behoven.

 - Har inte använt antikvarisk kompetens i så stor utsträckning.
 - Kommunen är liten, endast 10 000 invånare. Finns inte underlag att ha en egen kompetens anställd, kan samverka med fler kommuner och med alla krafter som redan bidrar underifrån på olika sätt.
 - Samordna, samla in kunskap och samverka kräver en egen organisation.
 - Resursfråga, experter väcker intresse. Viktigt att t ex skolan kan bjuda in Smålands museum med expertkunskap inom skolan. Om frågan samordnas kan det vara så att fler får del av resurser.
 - Viktigt med en arena för samverkan, med mötesplatser för ideella organ.
 - Att Kulturarvet är tillåtet och man sätter fokus på det.

 - Kompetens finns inte inom kommunen men vissa tjänstemän har kunskap.
 - Ideella organisationer har kompetens, hur kan vi nyttja dem.
 - Kan samverka med flera kommuner kring kompetensen. Våga vända sig utåt till andra och använda kompetensen.
 - Finns samverkan mellan andra kommuner när man köper tjänster, experter.
 - I Skåne delade 5 kommuner på en antikvarie, som Region Kronoberg bidrog med medel till.

 - Kommunen är liten, kanske inte finns underlag för en egen kompetens.
 - Vilka kan stötta i kulturmiljöarbetet?
- Hur använder Markaryds kommun antikvarisk kompetens?
- Se ovan.
 - Som utredare vid olika projekt.

TEMA 2. KULTURMILJÖER OCH BESÖKSNÄRING

– Vad kan vi göra i vår kommun när det gäller besöksnäring kopplad till kulturmiljöer?

- En av de viktigaste platserna i kommunen är Strömsnäsbruk och Skåne-Smålands järnväg med verkstad och spårområde. En aktiv förening.
- Bra kommunikationer i kommunen är viktigt för utvecklingen
- Posthuset, betydelse för kommunens historia
- Bevara marknaden och utveckla. Den 3:e största en gång i tiden. Ger kommunen identitet. Kan slås ihop med hemvändardagen. Fokus borde vara på aktiviteter och föreläsningar mm och inte att köpa marknadsgods.
- Introduktionsmaterial för olika grupper, nya invånare i kommunen, för skolan. Material digitalt på en app, på kommunens hemsida. Även en fysiks upplevelsekarta. Appen Laganslingan kan utvecklas.
- Marknadsföra kommunens besöksmål och historia på hemsidan och även på väl valda platser. Upprepa tidigare koncept med skolresor där elever får uppleva sin hembygd.

- Det finns skansar som kan uppmärksammas
- Vandringsleder med natur- och kulturmiljöer. Tydlig karta.
- Tydliggöra det som finns och prioritera det som kan marknadsföras mer. Information kan göras tillgängligt, tex på perrongen.
- Samverkan kring en app, flera platser och intressen tillsammans.
- Använda ambassadörer och infopoints.
- Använda digitaliseringen och den nya hemsidan.
- Använda destinationsbolaget Care Of Markaryd.
- Strömsnäsbruk är inte så känt som det skulle kunna bli.
- Kommunens tjänstemän, särskilt de som arbetar ut mot medborgare, tex på biblioteket, skulle kunna få kunskap om kommunens besöksmål m.m. och kan sedan kommunicera detta till besökande/turister.
- Utveckla kommunrundan för skolan, 3 klass. Ge mer underlag till skolorna om vår närmiljö och historia, inte bara om vår omvärld. Kommunrundan skulle kunna vara med upplevelsebaserad med tex en berättare/skådespelare.
- Det finns fotografier att använda. Utställning och bok.

- Marknadsföra det kommunen tycker är viktigast. Vad vill vi visa upp?
- Dokumentera och göra häften. Det finns mycket redan.
- Satsa på det som redan är eftertraktat för turismen, natur och fiske. Utveckla och underlätta mer för att besöka naturtillgångar. Utveckla

och knyta ihop cykelvägar som redan finns. Tex Nydalaleden-pilgrimsleden.

- Hur kan företagen stöttas? Vad finns det för företag?
- Marknadsföra det vi redan har. Tex visa cykelturer.
- Hur ska turistinfo utvecklas och var ska info finnas?
- Hur kan vi sälja in och marknadsföra kommunen bättre?
- Info om kommunens besöksmål genom kommunanställda. Info-skyltar på redan populära platser, tex vid Älgsafari.
- Hembygdsföreningarna.
- Använda gamla bilder som redan finns, sammanställa.
- Kommunrundoa för skolan.
- Kommunrunda som introduktion till nyanställda i kommunen.
- Kommunrundor även för kommuninvånare.

<https://markarydibild.wordpress.com/>

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.tellwell.laganslingan&hl=en_US

TEMA 3. KOMMUNALT KULTURMILJÖPROGRAM

- Vilka typer av kulturmiljöer är viktiga för Markaryds kommun?
 - Gränsbygd med särskild historia: krig och konflikter. Kan detta särskilt lyftas fram
 - Ska verkligen alla byar vara med? Gåsarp- Brohult – landskapet brukas inte längre och kommer att växa igen.
 - Posthuset som tidigare nämndes. Hela området är intressant, inte bara byggnaden.
 - Gästgiveriet – historia med spioner under krigstiden. Gamla krigsvägen från Stockholm och neråt är intressant. (Gamla-gamla vägen)
 - Kungastenen – Ulfsbäcksområdet (?).
 - Ek i närhet till platsen vi är.
 - I norra delen av kommunen finns bruket och dess historia. Tidigare var 2000 personer anställda på bruket. Idag bor knappt 2000 i orten.
 - Konfektionsindustri, träindustri.
 - Timsfors. Hans Ande (?).
 - Ekebacken. Vegnen.
 - Hur tar man till vara på all information? Hur tar vi till vara på allt?
 - Finns mycket att bevara, även i nutid – NIBE, platsen där vi sitter nu (teboden o.s.v.)
 - Bakteriekultur.

- Sammanfattning av det vi nämnt: byggnader och platser kopplade till personer och händelser.
- Upplevelser efterfrågas: naturupplevelser särskilt. Glöm inte naturmiljöerna. Dessa är något som efterfrågas. Förvalta stenmurarna m.m.
- Viktigt att få med kulturarvet i tiden.
- Värnamo: Apladalen, det gröna lyfts fram av den äldre generationen. Den yngre generationen lyfter fram design och liknande.
- Det handlar om resurser: vad ska vi prioritera? Man vill mycket, men räcker resurserna?
- Vad hände med poststationen? Vad hände med hanteringen av poststationen? Det finns kunskap om detta idag som måste tas tillvara.
- Viktigt att se hur grannkommunerna arbetar – vad lyfter de fram?
- Det ska inte bara finnas exempel för att spara kunskap, utan även för att ta del av kunskapen senare. Använd modern teknik.
- Vi är ofta redan framme vid aktiviteten, inte vid urvalet och värderingen.

- Vi har ju 7 utpekade områden. Är de i länet intresse är de väl i kommunens intresse också.
- Finns det verkligen inga kulturmiljöer i tätorterna?
- Gamla pappersbruket i Strömsnäs. Borde vara riksintresse. Olofström arbetar framgångsrikt med bruket. Engagera hembygdsföreningen i att peka ut intressant områden.
- Bruken är knutna till Lagan
- Järnvägs miljön i Strömsnäsbruk. Privatägd järnväg. Stor arbetsgivare, viktig knutpunkt. Särskilt viktig under kriget. Stationshuset finns kvar.
- Markaryd byggdes upp kring järnvägen. Ung ort.
- Poststationen, inkl. Söderåsdammen. Riksintresse? Posthornet finns i Markaryds vapen.
- Levi Carlssons gamla bilindustri (?). Välbevarat exteriört. Auktionskammaren.
- Sågen i Traryd
- Skans i Traryd och Strömsnäsbruk.
- Sammanfattning för centralorterna: bruken, järnvägen, posten
- Behov av en inventering! Finns det inventeringar? Kanske finns behov av en sammanställning av nuvarande inventeringar, komplettering. Någon måste ta ett övergripande ansvar. Därefter kanske dags för steg två.

- Det handlar om människor som har levt och verkat i kommunen.

- Lagans långa historia.
- Fokus på kommunikationen. "Det var hit den första smålänningen kom".
- Kungsvägen, Riksväg 1, järnvägen – kommunikation
- Man glömmer lätt. Vid invigningen av E4:an var fokus på kommunikation från stenåldern fram till nutid. Synd att man inte tog tillvara på detta materialet.
- Posthuset.
- Landskapet. Vattnets betydelse: järnframställning. Man kan fortfarande gå nere vid stranden och hitta slagg. Det måste bli konkret.
- Historien – hur gestaltar vi den, hur lyfter vi fram den? 11 stycken dansk-svenska krigen. Den strategiska betydelsen i nutid: Kalla kriget.
- Intresse för att lyfta fram det Samuel Palmblad presenterar vid föreläsningar om Kalla kriget.
- Ett samlat omtag saknas. Det vilar för mycket på eldsjälarna. Hur fångar vi upp detta?
- Kan man utöka på tjänstemannasidan för att samla denna kunskap? En kulturstrateg?
- Inne på andra året med att märka upp minnesvärda byggnader. 6 i fjol och fyra i år: två i Markaryd och två i Strömsnäsbruk. Ej strategiskt, mer nedlagt.
- **Kommunikationerna** har varit jätteviktiga. Posthuset, Strömsnäsbruk med järnvägsknut.
- **Näringslivets historia:** bruk. Miljöer som är mer eller mindre bevarade men är viktiga för kommunens historia.
- PÅ grund av krigets historia finns inte mycket av de äldre miljöerna kvar.
- De immateriella, inte de fasta fornlämningarna.
- Kanske borde ha ett museum?
- Ulfsbäcks prästgård, **poststationen** borde vara riksintresse. Poststationen + gästgivargård (idag daglig verksamhet). Borde ha museum.
- Utveckla och integrera miljöerna. Miljöerna saknar skydd i planer. Minnessten över kriget.
- Prästgården och poststationen köptes för att bevaras.
- Disponentvillan i Strömsnäsbruk – har den ett värde? Ja, genom sin koppling till bruket.
- Problematiskt att det saknas kommunikationer mellan sevärdheterna. Behov av samordnare.

- Fram till för några år sedan bjöds alla nyinflyttade på guidad busstur. Alla nyanställda.
 - Vattnets historia: kurorter.
- Hur kan ett kunskapsunderlag tydliggöra förutsättningarna för kulturmiljöarbete?
- Får man mer kött på benen så blir det enklare att värna olika kulturvärden.
 - Allt går inte att bevara. Kommunen måste utvecklas, kulturmiljön upplevs ibland som en bromskloss.
 - ”Vindrutan måste vara större än backspegeln.” Men man måste ändå ha en backspegel.
-
- Hjälpa tjänstemän, slippa smådiskussioner – finns det ett material så finns det svar.
 - Lättare att hantera frågorna om det finns ett underlag och riktlinjer.
 - Återkoppling till japanska huset i Landskrona. Får akta sig för att riktlinjer inte ska bli för hårt styrande.
 - Riktlinjer är inte juridiskt bindande, utan ett politiskt beslut.
 - Sammanfattning: Man behöver någon typ av plan och underlag
-
- Vore jätteintressant att ha en kulturstrategi, särskilt i arbetet med översiktsplaner.
 - De 7 utpekade områden är inte hanterade i kommunala program och planer.
 - Har ej pratat om att dela antikvarietjänst, men tycker att det låter intressant.
 - Inspiration från Ljungby. Vad innebär det att vara kultursamordnare?
 - Detta uppdraget ryms inte i kultursamordnaruppdraget. Extra resurser måste till.
 - De uppdrag som ligger på kultursamordnaren är skiftande, stora och har flyttats runt från olika tjänster. Behöver historik för att se hur uppdraget ska utvecklas. Kulturområdet är för stort.
 - Lång resa innan man har ett kunskapsunderlag. Finns mängder av data, som dock inte är tillgängligt.
 - Samhällsplaneringen på Länsstyrelsen har tillgång till mycket material som även kommuner och allmänheten borde ha tillgång till.
 - Det finns mycket gammalt gömt. Behov av en sammanställning.
 - Viktigt att prioritera och ta delar i taget. Övermäktig uppgift om det inte delas upp.

- Instämmer med tidigare grupper om samordning
 - Ideell vilja: både för att bevara miljöer och bygga upp kunskapsunderlag.
 - Anställa antikvarie på kommunen. Samverkan med Skåne istället för Kronobergskommunerna. Örkelljunga liknar Markaryd i hög utsträckning. Hässleholm också, har också en historia av kommunikation.
- Hur ser kommunens strategiska arbete avseende kulturmiljöer ut?
- Visst har vi ett strategiskt arbete! Men vi har det inte nedskrivet.
 - Det kommer upp vart eftersom det aktualiseras. Egentligen sopar vi ner ett kulturarv varje gång vi gör ett kalhygge.
 - Vad har vi för nytta för kommunen av att ha ett riksintresse?
 - Vad har för kommunen för befogenheter? Var går gränserna?
-
- Delar av något som skulle kunna bli ett kulturmiljöprogram skulle kunna komma till?
 - Ett helhetsgrepp saknas. Så upplevdes det inte i förmiddags, men nu känns det nu "Jag vaknade inte imorse och tänkte att jag saknar det."
 - Vem ska göra vilka delar?
 - Det har fallit mellan stolarna. Har som privatperson förlitat sig på handläggarna. Först när Länsstyrelsen påbörjade arbetet med dialog som detta blev aktuellt.
 - Sådant här skulle man diskutera för många år sedan. För rev man alltid något gammalt när man byggde något nytt.
-
- Ska det komma uppifrån eller från gräsrotterna? I vilket fall behövs en tjänst med ansvar för detta; samordnande eller producerande på egen hand.
 - Fokus Strömsnäsbruk – testa att arbeta och utveckla denna miljön. Lagom stort att börja med att ta fram ett kulturmiljöprogram för denna miljön. Börja krypa.
 - Traryd börjar falla bort. Intressant historia. Kul att lyfta fram småorterna; Markaryd bär sig själv.

TEMA 4. KULTURMILJÖER I PLANERING OCH EXPLOATERING

- Vilken hänsyn tas till kulturmiljöer vid exploatering och byggnation samt inom planhandläggning och bygglov?
- Vad kan vi göra bättre?

- "Vita huset" i Landskrona – ett dåligt exempel ur kulturmiljösynpunkt.
- Arkitekter lever sitt eget liv, det ska vara "snitsigt" ex. Blasieholmen Stockholm.
- Här i kommunen finns bygglovshandläggare som kan reagera.
- Gula huset- q märkt. Stationshuset- q märkt. Bra exempel.
- Gräddhyllan- äldre hus revs när detta byggdes.
- Hur gör vi här i Markaryd? Vilken hänsyn tas? Vilken policy finns?
- Hänsyn till kulturmiljö finns med som en naturlig del i plan- och byggärenden.
- Kvarteret Folkskolan, ska det läggas restriktioner? Hur ska hela kvarteret användas? Kulturmärkt på utsidan.
- Framtagande av ett kulturmiljöprogram skulle vara viktigt för kommunen då det skulle vara ett bra underlag- rekommendationer kunde ges, för t.ex. Folkskolan.
- Om det inte finns en kulturmiljöplan- innebär det att det inte finns några särskilt utpekade områden i kommunen?
- 7 stycken områden är utpekade i länets kulturmiljöprogram- men det finns inga riktlinjer.

- Detaljplanen Inre Hansens backar är ett bra ex där hänsyn tagits till platsen. Kulturmiljöinventering och arkeologisk grävning har gjorts. Riktlinjer har utformats.
- Frågan om vad en kulturmiljö egentligen är kom upp. Vad har vi att utgå ifrån? Besvärligt då begreppet kulturmiljö är så stort. "Allt som har formats av människor"
- Tiden är viktig- vilken tidsperiod ska prioriteras?
- Vilka nivåer? Det behövs en tydlig definition.
- Det skulle vara bra om vi i ÖP arbetet med ett kulturmiljöprogram parallellt – bilaga till ÖP.
- Om ett höghus beviljas inom ett område med rörda stugor, vad kan man som politiker göra?
- Vilket beslut behöver vi ha att luta oss mot? Policy eller annat skulle underlätta för både politiker och tjänstemän.
- Alla de 7 utpekade områdena i länets kulturmiljöprogram behöver ses över.
- Området Skararp ifrågasätts idag.
- Riktlinjer är viktiga men också angeläget att dokumentera kulturmiljövärden innan nytt byggs.
- Om en "död hand" läggs- vem bekostar detta?
- Ifrågasätts ibland att stenmurar inte får plockas bort.
- Kulturmiljöerna kan behöva nivågrupperas värdemässigt.
- En det blir en levande miljö/bygd är viktigast.

- Man behöver förklara närmare vad som menas med att utveckla kulturmiljön.
- Innehållet är viktigt. T.ex. Posthuset, hur mycket från olika tider ska bevaras?
- Det finns kulturvärdefulla industrifastigheter.
- Perrongen och omvandlingen av gamla stationshuset har blivit bra.

- Stationshuset är q märkt.
- Byggnadskulturen i Markaryd är inte så bra. Mycket har byggts i trä, har inte bevarats.
- Ny arkitektur som sticker ut kan göra ont men det kan också bli konst i betraktarens ögon då gammalt möter nytt.
- För att kunna behålla gamla byggnader måste dessa underhållas. De måste vara funktionella. Banken är ett bra exempel som smälter in bra.
- Hänsyn måste tas så att det nya smälter in med det gamla. Många ställen har inte blivit bra.
- Vad menas egentligen med att ta hänsyn? Det finns inga direktiv idag. Man behöver ha något att förhålla sig till.
- Gamla byggnader behöver inventeras. T.ex. Hagaskolan, hur ska den bäst användas? Att bevara äldre byggnader kan också bli besvärligt sanitärt. Det kan kosta mycket.
- Inför detaljplanen Folkskolan var miljö- och bygg i Ystad och kollade på gamla regementet. Man skulle kunna kopiera detta, nytt byggs i samma stil som Hagaskolan. Byggnad i tegel och sten.
- Det finns riktlinjer för Folkskolan, q-märkning.

- Hansens backar är aktuellt. Här tas hänsyn till kulturmiljön.
- Vi har inte haft mycket konflikter med kulturmiljön.
- Mycket är redan rivet, äldre trähus från sekelskiftet. Stationen kunde inte bevaras.
- Brunnsparken, vitt trästaket som passade till huset togs ner.
- Det finns enstaka byggnader som bör bevaras. Men det finns inga hela kvarter.
- På landsbygden tas det inte så stor hänsyn.
- Utanför ett av de 7 utpekade områdena finns det ett område som planterats med skog, Hannabad och Hylte.
- Ett kulturmiljöprogram ska tas fram. Det finns ingen sammanhållande bebyggelse.
- Svårt att inom ett område säga ”du får inte bygga en inglasad balkong”. Det skulle sätta för stora begränsningar.
- I eftermiddag ska vi prata om en detaljplan där en enskild vill bygga nytt intill ett gammalt hus. Bra exempel där hänsyn tas.

DELTAGARNAS UTVÄRDERING AV DIALOGMÖTET

FÖRVÄNTNINGAR PÅ DAGENS DIALOGMÖTE

- Utveckla Markaryd framåt
- Lära sig nytt
- Möjligheter
- Minska byråkrati
- Att komma igång med arbetet!
- Nya möjligheter
- Utveckla samhället i stort
- Minsta möjliga krångel
- Utökat utbud
- Bra diskussioner
- Komma fram till underlag för bra beslut
- Utökat
- Vad räknas som kulturmiljö?
- Möjlighet att lära sig nåt man inte kan
- Inspiration
- Bra samtal
- Inspiration

DETTA VAR BRA PÅ DAGENS DIALOGMÖTE

- Bra inspiration från Landskrona
- Vi behöver en plan!
- Nya tankar
- Möjlighet för samspel framträder
- Små och korta beslutsvägar positivt
- Finns stort underlag
- Samordning med ideella krafter och kommunen
- Satt igång tänket på vad kulturmiljö egentligen är
- Kulturmiljöprogram behövs. Ansvarig saknas.
- Kort men intressant introduktion/information
- Bra samtal i mixade grupper, mötet över gränser
- Bra input med Lenas föredrag
- Inspirerande dag
- Mycket att prata om och diskutera i samtalsgrupperna
- Många goda idéer och nya insikter
- Bra att få tid att samtala med olika kompetensområden kring dessa frågor
- Att lyfta sakerna så att vi kan komma vidare i det vi är bra på men inte har nedskrivet

- Tänkvärt
- Mycket att göra
- Diskussionerna
- Det finns många bra idéer som vi alla har. Kan man sammanställa och verkställa kan det bli BRA
- Samordna
- Mycket bra utbyte av åsikter
- Alla kom till tals
- Viktigt kulturarv
- Bra inspirationsföreläsning
- Bra mix mellan info, inspiration och samtal
- Större kunskap
- Insikt
- Nya tankar & idéer
- Underlag finns konstaterades. Samordning saknas.
- Att överhuvudtaget få tid att diskutera frågan
- Att politikerna fått insikt i mitt arbete
- Entusiasm & stolthet över sin kommun
- Att träffas och få utbyta åsikter i workshops
- Trevliga lokaler
- Jättebra nya idéer
- Mer förståelse till kulturmiljö i Markaryd
- Samtalen
- Inspiration för igångsättningen av ett viktigt arbete

DETTA KAN FÖRBÄTTRAS TILL KOMMANDE DIALOGMÖTEN

För Markaryds kommun att ta med sig i det fortsatta kulturmiljöarbetet

- Hur vi ska samla in och bestämma vad som är viktiga kulturminnen
- Bli mer konkreta
- Min grupp fastnade vid RAÄs definition av kulturmiljö.
- Vore bra med förtydliganden kring prioriteringar.
- Att jobba aktivt för att få miljökulturarbete igång i Markaryd
- Stort behov av samordning i kommunen + kompetens
- Kulturmiljöprogram saknas.
- Marknadsföring av kulturen nödvändigt
- För mycket lösa trådar
- Få igång samverkan
- Tydliga mål
- Vem, när, hur
- Syftet med nästa möte
- Att komma igång med inventering av våra kulturmiljöer

Att tänka på kring arrangemanget

- Ge tillräcklig tid och utrymme för samtalen
- Vore bra om politikerna hälsade välkommen & avslutade. Det är de som är ansvariga.
- Min grupp fastnade vid RAÄ:s definition av kulturmiljö.
- Även bra om kommun/lst roll i frågan lyfts tidigt
- En inledande information om kulturmiljön i den aktuella kommunen
- Tidskrävande teknikstrul
- Inte tillräcklig koppling mellan inspirationsdelen och Markaryds kommun
- Sätt på värmen
- Testa tekniken innan
- Att vidtala samtalsledare i förhand så att de kan förbereda sig bättre
- Kanske lite exempel på hur praktiskt saker kring kulturen kan realiseras
- Mer värme i lokalen
- Längre diskussionstid, ex 5–10 min extra
- Syftet med nästa möte